

1.

Центр колонії Теплиць. Початок XX ст.
Mittelpunkt der Kolonie Töplitz. Anfang 20. Jh.

Серед поселених у перші роки «варшавських колоністів» (1 646 сімей) дві третини виявилися слов'янами – кашубами, які говорили нижньонімецькою. Погане облаштування, зловживання і свавілля чиновників, катастрофічний стан житла, хвороби викликали у 1815 р. виступ кількох тисяч відчайдушних колоністів на чолі з пастором Ф. Шнабелем. Проти них були скеровані війська, зачинателів піддали екзекуції, а пастора арештували і віддали під суд. Він помер через 5 років ув'язнення, так і не дочекавшись судового рішення. У 1817 р. усі німецькі колонії були перейменовані на честь перемог Росії над армією Наполеона. Так у Буджацькому степу з'явилися Тарутине, Бородіно, Лейпциг, Париж, Кульм, Теплиць, Кацбах та інші.

3.

Ігнатій Ліндль (1774–1845). 1840. З 1820 р. він пробст католицьких церков півдня Росії, але відкрито проповідував ідеї протестантизму, вигнаний за кордон (1823).

Ignaz Lindl (1774–1845). 1840. Ab 1820 Probst der katholischen Gemeinden Südrusslands, bekannte sich offen zum Protestantismus, wurde des Landes verwiesen (1823).

У 1822 р. католицькому священнику Ліндлю та його послідовникам з Баварії і Вютемберга було дозволено поселитися окремою колонією, названою Сарата. Тут фактично утворилася секта – соціально-релігійне братство, де роботи велися спільно, а результати праці розподілялися рівноцінно. Тут же на гроші, заповідані колоністом Х.Ф. Вернером (1823), відкрито центральне училище (1844), назване «Вернерівським». Колонію Шабо заснували вихідці реформатського віросповідання зі Швейцарії, пізніше до них підселили німців з інших колоній. Щоб компенсувати людські втрати від чуми (1829), занесеної в колонії під час російсько-турецької війни, і холери (1831), у 1833–1842 рр. відбулося нове переселення з Царства Польського і Вютемберга. У колоніях також осіли мазури-лютерани зі Східної Пруссії, які вважали себе поляками. До моменту скасування колоніального відомства (1871) населення 25 німецьких колоній нараховувало близько 35 тис. осіб. Згодом число німецьких населених пунктів зросло до 163.

4.

Ауßer Bulgaren und Gagausen aus türkischen Besitzungen, wurden auch Deutsche aus dem ehemaligen Herzogtum Warschau aufgenommen, dessen größter Teil Russland zugeschlagen wurde (1813) und die Bezeichnung Kaiserreich Polen bekam. Dort hatten sich um die Wende des 18. zum 19. Jahrhundert Schwaben aus Württemberg niedergelassen.

4.

Лютеранська церква у Сараті (збудована у 1840 р.), повернена Німецькій євангелічно-лютеранській церкві в Україні. 2018

Evangelisch-lutherische Kirche zu Sarata (errichtet 1840), der Deutschen evangelisch-lutherischen Kirche in der Ukraine zurückgegeben. 2018

Die erste deutsche Kolonie wurde im Budschak 1814 gegründet. Unter den in den ersten Jahren angesiedelten „Warschauer Kolonisten“ (1646 Familien) waren zwei Drittel slawische Kaschuben, die Plattdeutsch sprachen. Die schlechte Unterbringung, Missbrauch und Willkür der Beamten, der katastrophale Zustand der Behausungen und Krankheiten führten zu Unruhen mehrerer Tausend verzweifelter Kolonisten mit Pastor F. Schnabel an der Spitze. Gegen sie wurde Militär eingesetzt, die Anführer wurden bestraft, den Pastor hat man verhaftet und vor Gericht gestellt. Er verstarb im Gefängnis, ohne ein Gerichtsurteil erlebt zu haben. 1817 wurden alle deutschen Kolonien zu Ehren der Siege Russlands gegen die Armee Napoleons umbenannt. So kamen in die Steppen des Budschak Ortsnamen wie Tarutino, Borodino, Leipzig, Paris, Kulm, Töplitz, Katzbach u. a.

1822 wurde dem katholischen Priester Lindl und seinen Anhängern aus Bayern und Württemberg die Ansiedlung in einer abgesonderten Kolonie, die Sarata genannt wurde, gestattet. Hier entstand faktisch eine Sekte, eine sozial-religiöse Bruderschaft, in der die Arbeiten gemeinschaftlich erledigt und der Ertrag zu gleichen Teilen aufgeteilt wurde. Dort eröffnete man 1844 dank des vom Kolonisten Ch.F. Werner vermachten Erbes (1823) eine Zentralschule, die sog. „Wernerschule“. Die Kolonie Schaba wurde von reformierten Einwanderern aus der Schweiz gegründet. Später wurden dort auch Deutsche aus anderen Kolonien angesiedelt. Zum Ausgleich der Verluste an Menschen, die infolge der während des russisch-türkischen Krieges in die Kolonien eingeschleppten Pest (1829) und der Cholera (1831) eintraten, erfolgte 1833–1842 eine neue Umsiedlung aus dem Kaiserreich Polen und aus Württemberg. In die Kolonien kamen auch lutherische Masuren aus Ostpreußen, die sich als Polen bezeichneten. Zum Zeitpunkt der Aufhebung der Kolonienverwaltung (1871) zählte man in den 25 deutschen Kolonien 35 Tausend Einwohner. Mit der Zeit ist die Anzahl der deutschen Siedlungen bis auf 163 angestiegen.

Neben dem dominierenden Ackerbau und der Viehzucht beschäftigten sich die Kolonisten erfolgreich mit Weinbau, Weberei und Handarbeiten. Berühmt wurde durch ihren Wein die deutsch-schweizerische Kolonie Schaba. Die Kolonisten brachten europäische Weinreben und Erfahrungen des europäischen Weinkelterns mit. Sie begannen als erste in Bessarabien die Reben zu schneiden. 20 Jahre später wuchsen in Schaba 200 Tausend Weinreben – ein Sechstel aller in den deutschen Kolonien Bessarabiens vorhandenen Reben. 1871 zählte man in der Kolonie ca. 3 Mio. Reben. Heutzutage ist „Schabo“ eine bekannte Weinhandelsmarke.

5.

6.

Ножиці для стрижки овець. 1920-ті рр.
Районний історико-краєзнавчий музей,
Сарата Одеської області
Schafschere. 1920er Jahre.
Historisch-heimatkundliches Rayonmuseum
Sarata, Gebiet Odessa

5.

Обрізання винограду в Шабо. Початок XX ст.
Weinreben schneiden in Schaba. Anfang 20. Jh.

Поруч з основними заняттями – хліборобством і вівчарством, колоністи успішно займалися виноробством, ткацтвом, домашніми ремеслами. Своїми винами прославилася німецько-швейцарська колонія Шабо. Колоністи привезли виноградні лози європейських сортів і знання європейського виноробства, вони першими в Бессарабії почали обрізати лозу. Через 20 років у Шабо росли 200 тис. виноградних кущів – шоста частина усіх виноградників німецьких колоній Бессарабії. До 1871 р. в колонії на рахувалося до 2 млн кущів. У наші дні «Шабо» – відома торгова марка вин.

У 1918 р. Бессарабія стала частиною Румунії. У роки громадянської війни і після повстання колоністів під Одесою (1919) багато уродженців бессарабських колоній, які мешкали в інших регіонах, повернулися на Батьківщину. У міжвоєнний період німці прикордонних територій, що нелегально залишали СРСР через Дністер, оселялися у родичів у Бессарабії. Після її приєднання до СРСР (1940) майже всі бессарабські німці (93,5 тис.) були піддані адміністративному переселенню в Рейх і окуповані ним території, залишилося всього 506 осіб. В опустілі колонії незабаром почалося заселення радянських громадян-колоспників. Весною 1944 р. під час відступу румунська влада поселила в німецькі колонії молдаван з колишніх болгарських поселень у Приазов'ї і Криму. У 1945–1947 рр. у ці села радянська адміністрація заселила українське населення з Польщі. Частина колишніх німецьких колоній була повністю знищена при облаштуванні в Одеській області Тарутинського військового полігону площею у 24 тис. га (1946).

8.

Процальне відвідування кладовища в колонії Гофнунгсталь перед переселенням. 1940

Abschiedsbesuch auf dem Friedhof der Kolonie Hoffnungstal vor der Umsiedlung. 1940

Обоз бессарабських німців перед мостом через Прут на новому радянсько-румунському кордоні. 1940

Bessarabiendeutscher Umsiedler-Treck an der Brücke über den Pruth an der neuen sowjetisch-rumänischen Grenze. 1940

9.

9.

Kolonie Hoffnungstal

Тоспунгсталь

